

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК327(477+438)

Богородецька Ольга

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ПОБРАТИМСЬКИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІСТ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Аналізується проблема побратимських зв'язків міст України у сучасних умовах. Детально розглядаються головні перешкоди, що стоять на шляху співробітництва між містами-побратимами України та Польщі. Визначаються ключовізовнішні та внутрішні проблеми у функціонуванні побратимських зв'язків між містами України та Польщі. Вивчається роль громадської експертизи та громадського моніторингу діяльності органів влади. Аналізуються потенційні можливості для реалізації побратимських зв'язків між українськими та польськими містами.

Ключові слова: міста-побратими, співпраця, Україна, Польща, зв'язки, проблеми, перспективи.

Богородецька Ольга

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОБРАТИМСЬКИХ СВЯЗЕЙ ГОРОДОВ УКРАИНЫ И ПОЛЬШИ.

Анализируется проблема побратимских связей городов Украины в современных условиях. Подробно рассматриваются главные препятствия, стоящие на пути сотрудничества между городами-побратимами Украины и Польши. Определяются ключевые внешние и внутренние проблемы в функционировании побратимских связей между городами Украины и Польши. Изучается роль общественной экспертизы и общественного мониторинга деятельности органов власти. Анализируются потенциальные возможности для реализации побратимских связей между украинскими и польскими городами.

Ключевые слова: города-побратимы, сотрудничество, Украина, Польша, связи, проблемы, перспективы.

Bogorodetska Olga

POLAND AND UKRAINE TWIN-CITIES' FORMATION PROBLEMS AND PROSPECTS

The problem of Ukraine twin-cities' connections in today's world is examined. Major obstacles that are standing on the way of cooperation between Ukraine and Poland twin-cities are described in detail. The key external and internal problems in the functioning of Ukraine and Poland twin-cities are defined. The role of public examination and monitoring of the public authorities activities' is defined. Potential opportunities for Ukrainian and Polish twin-cities relations implementation are analyzed.

Keywords: twin-cities, cooperation, Ukraine, Poland, relationships, problems and prospects.

Постановка наукової проблеми та її значення. Співробітництво між окремими територіями поступово стає функцією місцевого самоуправління. В умовах незалежності новий імпульс отримали партнерські зв'язки міст із містами-побратимами, що набули масового характеру та стимулювали розвиток міжмуніципального партнерства. Найбільш тісною та плідною є співпраця українських та польських міст, обумовлена як історичними чинниками, так і євроінтеграційними векторами розвитку України. У сучасній науковій літературі комплексного вивчення історичних, соціально-економічних, географічних, правових та інших аспектів розвитку побратимського співробітництва не проведено. Проблема побратимського співробітництва міст є малодослідженою у науковій літературі, основні напрацювання належать переважно зарубіжним ученим та дослідникам. Проблематика дослідження є досить новою для сучасної України. Зважаючи на те, що більшість країн Радянського Союзу через наявність певної інформаційної залежності від решти світу, всебічного контролю співпраці із зарубіжними партнерами, в недостатній мірі були поінформовані про переваги та потенційні можливості від співпраці міст-побратимів. Проте проблеми існують і в сучасних умовах. Попри те, що міста України мають досить високий показник (891 місто-побратим у 60 країнах світу) побратимських зв'язків, все ж відсутня чітка стратегія у практичній площині як з боку держави, так і органів місцевого самоврядування щодо

ефективного ведення та розвитку співпраці із містами-побратимами. Проте аналіз публікацій останніх років показує, що основні тенденції розвитку партнерських та побратимських відносин між містами України та інших держав світу стали активніше висвітлюватися в науковій та публіцистичній літературі. Наукове ж вивчення ключових аспектів побратимського співробітництва міст України та Польщі тільки починається, проте можна стверджувати, що інтерес до комплексного і просторового аналізу цього виду міжнародних відносин постійно зростає. Тому, актуальним питанням постає дослідження ключових проблем та можливостей для реалізації побратимських зв'язків між містами України та Польщі, що зумовили вибір теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні висновки та практичні рекомендації ґрунтуються на працях зарубіжних та вітчизняних учених, законодавчих актах України та Ради Європи щодо місцевого самоврядування, інформації з офіційних сайтів органів місцевого самоврядування, наукових статтях журналів та вісників, офіційних інтернет-сайтах міжнародних організацій та асоціацій, архівних даних. При формуванні головних проблем, у реалізації побратимських зв'язків між містами України та Польщі, найбільш корисною була інформація, розміщена на офіційних інтернет-сторінках органів місцевого самоврядування України та Польщі. Головні перешкоди, які стоять на шляху реалізації ідей побратимського співробітництва, виділяють дослідники із Польщі М. Фурманкевіч [1] та Мікула-Бочек Е. [2]. На думку дослідника М. Фурманкевіча – побратимство дозволяє міським громадам обмінюватись досвідом, інноваціями у сфері міського управління; заохочує людей підтримувати тенденцію щодо подолання політичних бар'єрів. Поряд із вищезазначеними положеннями вчений розглядає головні перешкоди у співпраці міст-побратимів. Проблеми у функціонуванні побратимських зв'язків міст України та Польщі вивчаються й українськими науковцями. Зокрема, В.П.Колесник [3] виділяє проблему необхідності інтенсифікації розвитку економічної складової побратимських зв'язків міст України та Польщі в сучасних умовах. Перспективи побратимського співробітництва висвітлюються Радою Європейських Муніципалітетів і Регіонів (РЕМР) у практичному посібнику із побратимства міст. Рада європейських регіонів і муніципалітетів РЕМР (Council of European Municipalities and Regions) [4] сприяє налагодженню та формуванню добросусідських, партнерських контактів між містами Європи. У збірнику праць польських науковців «Європейські міста. Можливості і перспективи співпраці» [5] розглядаються нові можливості та форми співпраці, що стоять перед європейськими містами. Низка дослідників виділяють ознаки, що свідчать про наявність соціальної зумовленості побратимства. Зокрема, російська дослідниця З.І.Колева [6] розглядає побратимство як соціальну практику, що наділена важливим ресурсним потенціалом для міста та його жителів.

Метою даної публікації є з'ясування головних проблем та перспектив побратимської співпраці між містами-побратимами Польщі та України.

Досягнення мети зумовлює необхідність вирішення наступних **завдань**:

- з'ясування ключових чинників, що впливають на зменшення активності міст укладати угоди про побратимство;
- визначити внутрішні і зовнішні проблеми побратимського співробітництва для міст України та Польщі;
- розгляд головних перспектив у співпраці міст-побратимів України і Польщі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Побратимські зв'язки це довготривалі, дружні контакти між містами, що знаходяться в різних державах, з метою співпраці у сферах визначених договором про побратимство. Найбільше таких контактів міста України мають із містами Республіки Польща. З огляду на досить міцні та дружні відносини між цими двома європейськими державами, їх міста прагнуть долучитись до процесу співробітництва у різноманітних сферах, зокрема шляхом поріднення між містами. Головними сферами співпраці виділяємо: культурну; економічну; науково-освітню; обмін досвідом. Найбільш активно розвивається культурна сфера. Проте протягом останніх років спостерігається чітка тенденція до зростання роді економічної галузі у відносинах між містами-побратимами України та Польщі. Поряд із цим необхідно зазначити про наявність проблем у відносинах між містами-побратимами України та Польщі. Зокрема, виділяємо проблеми як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, що унеможливають, стримують та перешкоджають активному розвитку побратимського руху міст. До внутрішніх проблем відносимо ті проблеми, які виникають власне у рамках домовленостей двох міст про побратимство (рис. 1).

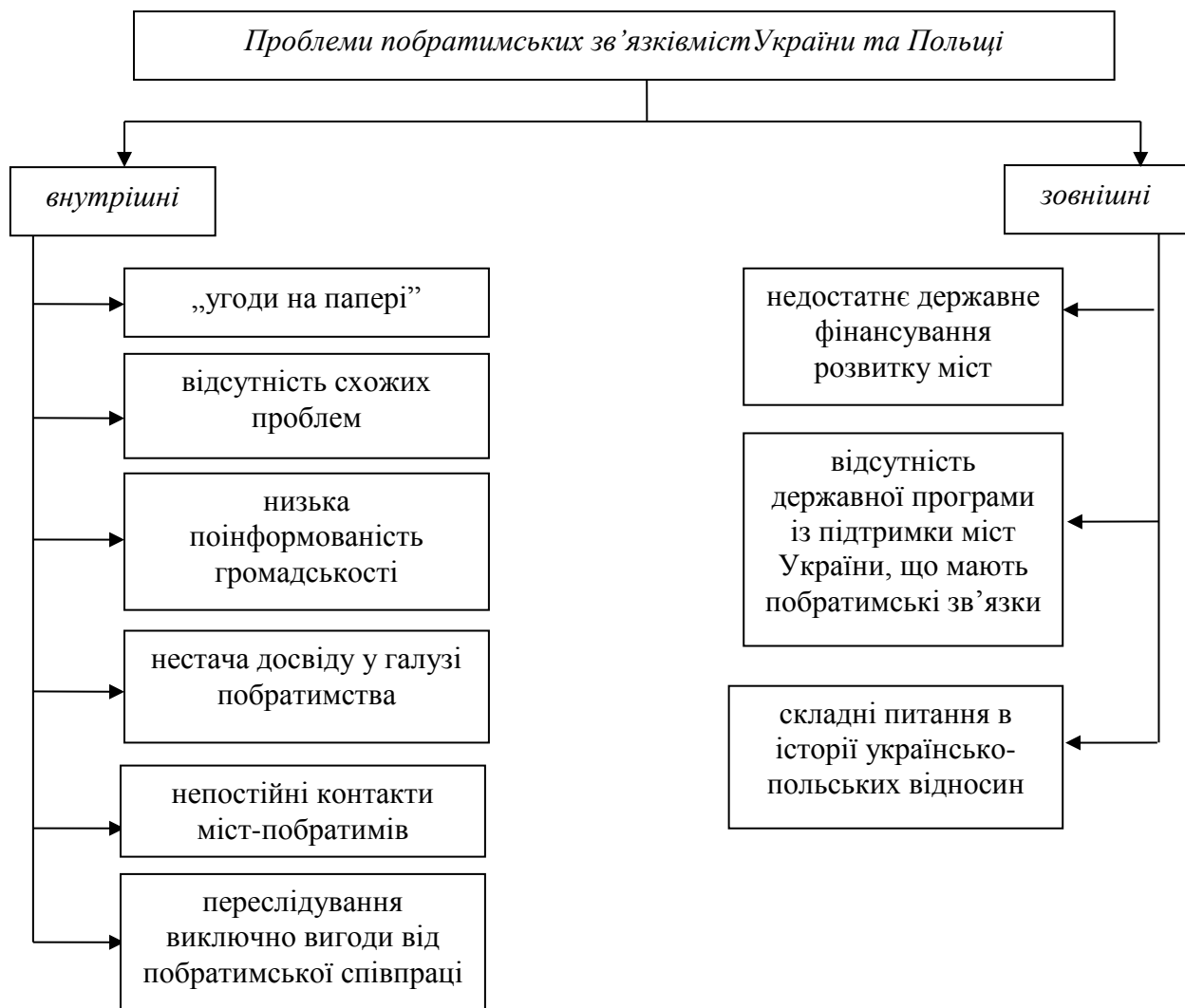

Рис. 1. Проблеми розвитку побратимських зв'язків міст України

Проблеми постають відразу після укладення угод про встановлення побратимських зв'язків, оскільки деякі міста підписавши договір, не завжди вдаються до практичної сторони реалізації. Переважно це так звані „угоди на папері”, що обмежуються виключно письмовими домовленостями та подальшого розвитку не мають. Такі угоди характерні і для міст-побратимів України та Польщі, які не завжди мають чіткий план для реалізації своїх зовнішніх відносин. Серед головних внутрішніх проблем, що стають причинами пасивності міст у побратимській співпраці можна виділити також такі: відсутність схожих проблем у містах, що могли б стати об'єднуючою ланкою для обміну досвідом і подальшої співпраці; низька поінформованість громадськості та бізнес кіл про існування такого роду зв'язків, їх переваг та можливостей співпраці не тільки між органами місцевого самоврядування, а й між окремими фірмами, установами, навчально-освітніми та іншими закладами. Також варто відзначити про недостатній досвід у сфері побратимства міст працівників певних відділів органів місцевого самоврядування, оскільки побратимські зв'язки це відносно новий вид співпраці для міст України. Одним із шляхів підвищення рівня ефективної діяльності органів місцевого самоврядування є громадська експертиза та громадський моніторинг діяльності органів влади. Це новий для України досвід контролю, але досить активно функціонує та розвивається у багатьох країнах, що визнають та дотримуються демократичних цінностей. Відомо, що громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади є складовою механізмом демократичного управління державою, який передбачає проведення інститутами громадянського суспільства оцінки діяльності органів виконавчої влади, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем для їх врахування органами виконавчої влади у своїй роботі. Об'єктом такої експертизи є діяльність певного органу виконавчої влади та органу

місцевого самоврядування [7]. На нашу думку, такого роду контроль вимагатиме більшої відповідальності від органів місцевого самоврядування щодо прийняття та реалізації їхніх рішень. А отже, їхня діяльність стане ефективнішою, якіснішою і, що головне, більш добросовісною.

Громадська експертиза та громадський моніторинг діяльності органів влади включають поняття внесення пропозицій щодо суспільно-значущих питань розвитку та діяльності міста. А сфера зовнішніх зв'язків міст є, на нашу думку, однією із досить важливих для розвитку міста. В такому випадку доцільно було б створити при відділах звернень громадян певні центри внесення пропозицій або/і так званих шляхів оптимізації співпраці міста у сфері зовнішніх зв'язків. Це стосується і міст-партнерів, і міст-побратимів, а також всіх інших зовнішніх контактів міських поселень. Адже безліч громадян просто не поінформовані про можливості, які отримують їхні міста від побратимської співпраці.

Інформування громадськості про останні події, що відбуваються у сфері зовнішніх зв'язків міст, – це сьогодні одна із головних проблем побратимського руху міських поселень України. Основна частина офіційних сайтів міських органів самоврядування України подає переважно тільки перелік зарубіжних міст, з якими встановлені партнерські чи побратимські зв'язки. Конкретна ж інформація про результати такої діяльності зазначається досить рідко. Способи долучення жителів міста (це можуть і зацікавлені підприємці з метою розширення свого бізнесу чи студенти, які прагнуть дізнатись про особливості навчального процесу у місті-побратимі в зарубіжній країні) до побратимської чи партнерської співпраці міст відсутні. Не менш важливою проблемою, є викладення інформації про зовнішні зв'язки міст не на офіційних сайтах місцевих органів влади, а у вибіркових періодичних виданнях. Звичайно, це недолік, який стосується не самих побратимських зв'язків чи особливостей їх формування, а непрофесійності деяких відділів органів місцевого самоврядування.

Однією із важливих внутрішніх проблем побратимського руху міст України та Польщі є непрості контакти між містами-побратимами. Адже у багатьох випадках, побратимська співпраця обмежується реалізацією одного чи декількох проектів або проведенням певного культурно-мистецького заходу і надалі не має розвитку.

Також до головних внутрішніх проблем поріднення міст України можна віднести те, що досить часто міста не поріднюються з огляду на політичний чи іншого роду статус держави на міжнародній арені. Тобто на поріднення міст впливає імідж їхніх держав у світі. Міста у сучасних умовах прагнуть поріднюватися із містами держав, що є відносно стабільними, економічно розвиненими і вигідними партнерами. Досить рідко, виходячи із умов сьогодення, міста поріднюються з метою вияву справжнього братерства міст, підтримки та єднання, не дивлячись на рівень розвитку міста та держави в цілому.

Наступними не менш важливими проблемами, що безпосередньо впливають на функціонування та розвиток побратимських зв'язків міст України та Польщі є зовнішні. Під зовнішніми проблемами розуміємо ті аспекти, де міста мають опосередкований вплив. Передусім це стосується діяльності держави, що не завжди створює відповідні умови для розвитку міст і не проводить ефективної політики щодо фінансування регіональних та місцевих громад. Проблемою першочергового значення є недостатнє фінансування (а у випадку України – відсутність фінансування та підтримки) з боку держави у розвитку побратимських зв'язків та ініціатив цих міст. Важливою є проблема необхідності створення державної програми із допомоги (фінансової, юридичної, гуманітарної, консультативної та ін.) містам України, що мають побратимські зв'язки із містами Польщі. Оскільки Україна прагне зарекомендувати себе як надійного партнера, то необхідною є підтримка розвитку своїх міст, адже основа всіх видів співробітництва – це контакти окремих поселень.

Одним із обмежуючих факторів у побратимському співробітництві між містами-побратимами є наявність складних питань в історії українсько-польських взаємин. Головним чином це розбіжності у трактуванні історичних подій пов'язаних із Операцією „Вісла” 1947 р. та Антипольською акцією на Волині 1943 р. Негативна історична пам'ять, взаємні звинувачення подекуди негативно впливають на співпрацю між містами-побратимами України та Польщі.

Поряд із проблемами слід виділити основні перспективи розвитку побратимських зв'язків міст України та Польщі. Адже, незважаючи на певні труднощі, міста України беруть активну участь у побратимському русі. Головною перспективою на сучасному етапі є те, що за рахунок обміну досвідом із польськими містами-побратимами міста України матимуть більше шансів вивчати та адаптувати цей досвід у різноманітні сфери життєдіяльності. Адже в процесі порівняння пізнаються усі недоліки і переваги власної системи благоустрою міста та його

розвитку. Не слід забувати про те, що поріднюючись, міста відкривають для себе нові можливості і перспективи. Особливо це переваги для малого і середнього бізнесу, який за рахунок побратимських зв'язків міст отримує нові ринки збуту товару й можливості отримання іноземних інвестицій у розвиток власних підприємств, фірм тощо.

Важливою перспективою побратимських зв'язків міст України та Польщі є можливість розвитку туризму у містах України. Необхідною умовою цього є налагоджена система промоції міст, розвиток брендингу територій. Міста-побратими отримують хорошу нагоду, шляхом контактів органів місцевого самоврядування, дати поштовх поширенню контактів між мешканцями міст. З метою кращого пізнання культури та традицій своїх партнерів – міст-побратимів розвивається туристична галузь кожного із цих міст. Яскравим прикладом цього може слугувати промо-кампанія туристичних атракцій м. Львова. Місто за минулий 2013 р. відвідало понад 1 млн. туристів. Левова частка з яких це жителі польських міст-побратимів, а саме Кракова, Вроцлава, Жешува, Любліна, Лодзі, Перемишля.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у системі функціонування побратимських зв'язків міст України та Польщі виділяють внутрішні та зовнішні проблеми, що безпосередньо перешкоджають стабільному розвитку побратимської співпраці. Головною внутрішньою проблемою є пасивність певної частки міст у розвитку відносин у практичній площині. Основними зовнішніми проблемами функціонування побратимських зв'язків міст України є недостатній рівень державної підтримки та фінансування розвитку міст. Саме ці аспекти негативно впливають на динаміку побратимських зв'язків міст України із польськими містами-побратимами. Головними перспективами розвитку побратимських зв'язків міст України є переваги від обміну досвідом у різноманітних сферах життєдіяльності міської громади, а також ширші можливості для надходження іноземних інвестицій у розвиток підприємств та інших установ міста.

Література

1. Furmankiewicz M. Town-twinning as a factor generating international flows of goods and people – the example of Poland. *Belgeo: the Belgian Journal of Geography* 1-2, 2005. – P. 145-162.
2. Mikuła-Bączek E. Czynniki ograniczające i aktywizujące współpracę transgraniczną Polski i Ukrainy / Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Spójność społeczno-ekonomiczna a modernizacja regionów Transgranicznych, Rzeszów, 21-23 listopada 2007 roku, Uniwersytet Rzeszowski, S. 114-125.
3. Колесник В. П. Интернациональные связи трудящихся приграничных областей СССР и европейских социалистических стран / В. П. Колесник. – Львов: Вища школа, 1984. – 174 с.
4. Twinning for tomorrow's world / Council of European Municipalities and Regions. – Brussels, 2007. – 38 p.
5. Miasta europejskie. Szanse i perspektywy współpracy / pod. redakcją Ewy Okoń-Horodyńskiej i Marka S. Szczepańskiego, Śląskie wydawnictwo naukowe. - Tychy, 1999. – 90 s.
6. Колева З. И. Побратимство как культурно-социальная практика, влияющая на формирование социального пространства города / Вестник Самарского государственного университета. – №8/1 (99). – 2012. – С. 50-54.
7. Громадська експертиза та громадський моніторинг діяльності органів влади: навч. посіб. / В. Купрій, Л. Паливода. – К. : Макрос, 2011. – С. 26.

1. Kolesny`k V. P. Y`nternacy`onal`nye svyazy` trudyashhy`xsya pry`grany`chny`x oblastej SSSR y` evropejsky`x socy`aly`sty`chesky`x stran / V. P. Kolesny`k. – L`vov : Vy`shha shkola, 1984. – 174 s.
2. Koleva Z. Y`. Pobraty`mstvo kak kul`turno-socy`al`naya prakty`ka, vly`yayushhaya na formy`rovany`e socy`al`nogo prostranstva goroda / Vestny`k Samarovskogo gosudarstvennogo uny`versy`teta. – #8/1 (99). – 2012. – S. 50-54.
3. Gromads`ka eksperty`za ta gromads`ky`j monitory`ng diyal`nosti organiv vlady` : navch. posib. / V. Kuprij, L. Paly`voda. – K. : Makros, 2011. – S. 26.

Рецензент Тихомирова Є.Б., д.політ.н., професор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

18.02.2014